



Avd. för utbildning, övning och beredskap
Enheten för utveckling av räddningstjänst och
krishantering
Hans Ekåsen
010-240 52 03
hans.ekasen@msb.se

REMISSVAR

Datum
2012-12-04
Ert datum
2012-09-18

Diariernr
2012-4829-4
Er referens
Fö2012/1345/SSP

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2012:48, Maritim samverkan

Sammanfattning

Av utredarens förslag är det framförallt två som MSB vill uppmärksamma;

- Förändrat huvudmannaskap för sjö- och flygräddningen, där MSB ser möjligheter att gå vidare med förslaget. MSB anser dock att frågan kräver ytterligare analys. I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg de kommunala och frivilliga resurser som krävs för att genomföra effektiva insatser
- I frågan om ett samlat sjöförsvaret ställer sig MSB mer tveksam till förslaget. MSB anser att en noggrann konsekvensutredning av denna fråga bör göras innan ytterligare steg tas.

MSB anser i övrigt att kommunernas och landstingens viktiga ansvar förbises i utredningen. Kommunerna har ansvaret för räddningstjänst inom kommunalt vatten, exempelvis hamnar. Vidare faller olyckor på öar ute i skärgården inom kommunens ansvarsområde. I landstingens sjukvårdsansvar ingår bland annat sjuktransporter från öar, liksom även den sjukvård som kan behövas i samband med sjuktransporter från fartyg, vilka Sjöfartsverket ansvarar för. Svenska Sjöräddningssällskapets (SSRS) mycket viktiga roll inom sjöräddningen framkommer inte heller tydligt i utredningen.

MSBs synpunkter

Allmänt

Till att börja med konstaterar vi att MSB inte har beretts möjlighet att delta i denna utredning. MSB har bland annat uppgiften att arbeta med samordning mellan berörda aktörer i samhället för att förebygga men också för att hantera olyckor och kriser.

MSB konstaterar att utredningens intentioner överensstämmer med de grundläggande principer som formar det svenska krishanteringssystemet. Målet är att uppnå ett effektivt och samordnat utnyttjande av alla de resurser som finns för att hantera olyckor och kriser.

MSB Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Medlet för framgång är en utvecklad *samverkan* mellan berörda aktörer. MSB anser det angeläget att i första hand tydliggöra aktörernas roller och ansvar för samverkan, i stället för att förändra verksamhetsansvar och huvudmannaskap. Detta är särskilt angeläget när det gäller gränsdragningen mellan *militär och civil verksamhet* där ett förändrat huvudmannaskap bland annat skulle kunna skapa folkrättsliga problem.

Att överföra ansvaret för sjö- och flygräddning från Sjöfartsverket till Kustbevakningen torde inte medföra motsvarande problem. Här är det i stället särskilt viktigt att förändringar kan genomföras på ett sådant sätt att det frivilliga engagemang och ansvar som exempelvis Sjöräddningssällskapet representerar, kan tillvaratas och utvecklas.

Kommentarer till utredarens överväganden och förslag

Kapitel 4.2.1

Utredaren föreslår att sjöverkande myndigheters operativa resurser merutnyttjas i större utsträckning.

MSB delar uppfattningen av samutnyttjande av resurser mellan olika aktörer är nödvändigt samt att det är ekonomiskt och funktionellt rimligt. Bland annat för att minimera riskerna för suboptimering och kostnadskrävande dubbleringar.

Kapitel 4.2.2

Utredaren föreslår att sjöverkande myndigheters infrastruktur samordnas i större utsträckning.

MSB stödjer förslaget om en ökad samordning av infrastruktur samt av logistik och olika stödfunktioner, under förutsättning att detta inte försvårar myndigheternas ordinarie verksamhet.

Kapitel 4.2.3.

Utredaren föreslår att de sjöverkande myndigheterna utvecklar samverkan med koppling till bland annat kompetensförsörjning och utbildning av personal.

MSB stödjer detta förslag men har uppfattat att detta redan sker idag.

Kapitel 4.2.4

Utredaren föreslår att myndigheternas samverkan kring sjöövervakning och sjöinformation vidareutvecklas.

MSB har inga synpunkter på förslaget.

Kapitel 4.2.5

Utredaren föreslår att de sjöverkande myndigheterna utvecklar samverkan kring investeringsplaner vilket inkluderar att informera varandra om planerade investeringar, och när möjlighet finns, ta fram gemensamma investeringsplaner.

MSB har inga synpunkter i denna fråga

Kapitel 4.2.6

Utredaren föreslår att ett råd för maritim samverkan (MARSAM) inrättas för att bidra till statens strategiska överblick och strategiska inriktning av den maritima verksamheten.

MSB delar utredarens slutsatser om avsaknaden av en samlad överblick och att det finns vissa brister vad gäller sektorsövergripande samverkan. Enligt MSB:s uppfattning kan dessa brister härledas till att flera aktörer med olika huvudmannaskap saknar effektiva former för samverkan.

MSB anser att tydligare strategisk inriktning inom det maritima området är positivt. Behovet av ett särskilt forum bör emellertid tydliggöras liksom vilka frågor som inte kan lösas inom redan befintliga forum.

Noteras kan att det på nationell nivå redan finns ett forum för utveckling av sjö och flygräddning, nämligen Centrala Samrådsgruppen för Sjö och flygräddning (CSSF). Inom CSSF diskuteras övergripande policy-, utbildnings och samordningsfrågor, internationella övningar samt erfarenheter från sjö- och flygräddningsärenden.

Om ett råd för maritim samverkan bildas, förutsätter vi att MSB bereds plats i detta råd.

Kapitel 4.3

Regeringen bör, på sikt, överväga förändrat huvudmannaskap för sjö- och flygräddningen inklusive förändringar i organisation och ansvar för räddningshelikoptrar.

MSB ser möjligheter att gå vidare med förslaget och instämmer i stort i utredarens analys. Internationellt och framför allt i Sveriges närområde har sjöräddningen sitt hemvist i andra organisationer än Sjöfartsverket (motsvarande). MSB anser dock att ett eventuellt beslut i frågan bör föregås av en fördjupad analys.

Det kan finnas att antal närliggande kompetenser inom Kustbevakningen som förstärker värdet av att sjö- och flygräddning blir en del av Kustbevakningens ansvarsområde. Kustbevakningen har sedan tidigare ett räddningstjänstansvar och ledningscentraler, varför det finns en kultur och förmåga kring ledning och samverkan vid räddningsinsatser. Kustbevakningen har vidare ett stort antal sjögående enheter samt en egen etablerad flygverksamhet sedan många år.

MSB delar utredarens bedömning av behovet av en utvecklad samverkan mellan de aktörer som har ett särskilt ansvar för den verksamhet som utredningen avser. MSB anser dock att också andra resurser än statliga och maritima, bör tillmätas betydelse i sammanhanget. Inom såväl Kustbevakningens som Sjöfartsverkets ansvarsområden, särskilt inom räddningstjänsten, används kommunala resurser och frivilligverksamhet. Exempelvis är SSRS en mycket viktig del av den samlade förmåga som krävs för

att genomföra effektiva insatser. MSB vill också framhålla vikten av att den stora kompetens som finns inom Sjöfartsverket tillvaratas om huvudmannaskapet ändras.

Den omständigheten att Sjöfartsverket redan har beställt nya helikoptrar kan inte utgöra något större hinder för en formell överflyttning av dessa resurser till Kustbevakningens flygverksamhet. MSB anser att det är viktigt, oavsett huvudmannaskap, att de nya SAR-helikoptrarna får ett bredare användningsområde, både inom statlig och kommunal räddningstjänst. Som exempel kan nämnas att stödja polisen vid fjällräddningstjänst eller kommunal räddningstjänst vid insatser ute i skärgården.

Försvarmaktens ansvar när det gäller helikopterresurser bör förtydligas med avseende på krav på förmåga och tillgänglighet så att dessa resurser effektivare kan stödja samhället vid olika typer av insatser – inte enbart för maritima uppdrag. Vad gäller Försvarmaktens resurser finns också andra exempel som svävarfarkoster med betydande lastkapacitet som borde kunna ställas till samhällets förfogande vid insatser vintertid i kustnära miljöer och på bebodda öar. Frågan om Försvarmaktens deltagande är dock helt beroende på Försvarmaktens framtida verksamhet och dimensionering.

Kapitel 4.4

Regeringen bör, i ett långsiktigt perspektiv, överväga att skapa ett samlat Sjöförsvaret som inkluderar både Kustbevakningen och Marinen med hänsyn tagen till kustbevakningsfunktionernas särskilda karaktär.

MSB ställer sig tveksam till en starkare integrering mellan Kustbevakningen och Marinen inom ramen för en sammanslagning till en myndighet. Förslaget synes nämligen innebära att Kustbevakningen upphör som självständig myndighet och integreras i Försvarmakten. Enligt MSB:s uppfattning är de två verksamheterna inte så *näralliggande* som utredaren anför. Försvarmaktens primära uppdrag är att försvara landet med väpnade styrkor medan Kustbevakningen bland annat ska skydda miljön vid utsläpp av miljöfarliga ämnen till sjöss och i värdefulla naturmiljöer i kustnära områden. Kustbevakningen har dessutom polisiära uppgifter, bland annat att ingripa vid misstanke om brott. En integrering mellan Kustbevakningen och Marinen skulle innebära att Försvarmakten får polisiära uppgifter. Detta skulle i sin tur bryta mot den starka tradition av tydlig åtskillnad mellan militära och polisiära uppgifter som hittills tillämpats i Sverige, i vart fall för förhållanden i fredstid. MSB anser inte att dessa aspekter belysts tillräckligt i utredningen.

Kapitel 4.5

Utredaren föreslår att sjöverkande myndigheters personal och materiel i enlighet med vad som anges nedan inkluderas i försvarsplaneringen för krig och höjd beredskap.

MSB instämmer i att civila myndigheters uppdrag att medverka i försvarsplaneringen bör tydliggöras.

Kapitel 4.6

Utredaren föreslår att regeringen ser över möjligheterna att komplettera och förtydliga relevanta förordningar i syfte att främja samverkan och effektivare resursutnyttjande.

Enligt MSB:s uppfattning torde ett merutnyttjande av operativa resurser kunna åstadkommas, dels genom en utvecklad samverkan men också genom att undanröja vissa administrativa hinder som är knutna till myndigheternas sektorsansvar. MSB är därför positiv till utredningens förslag om en översyn av de författningar som påverkar verksamheten.

Övrigt

Kommunernas och landstingens roll vid en maritim händelse saknas i utredningen även om kommuner och landsting i de allra flesta fall på ett eller annat sätt kommer att medverka i hanteringen av en händelse.

Som en av de sjöverkande myndigheterna omnämns polisen och då i synnerhet sjöpolisen. En analys av polisens möjligheter till bland annat en utökad operativ samverkan med andra maritima resurser saknas emellertid i utredarens överväganden och förslag

De så kallade RITS-styrkorna (Räddnings Insats Till Sjöss) som administreras av Sjöfartsverket och Kustbevakningen i samverkan omnämns inte i utredningen. Styrkorna består av speciellt utbildad personal från ett antal kommunala räddningstjänster.

Området miljöräddning till sjöss berörs i mycket liten utsträckning i utredningen. Vid denna typ av händelse krävs en mycket omfattande samverkan med de kommuner som drabbas. Som exempel kan nämnas att endast 50 % av oljan från en förlisning kan tas upp ute till havs¹. Resterande mängd måste tas upp på stränder, i hamnar (kommunalt ansvar) eller strandnära vatten (statligt ansvar). Detta i sin tur innebär att Kustbevakningen måste ha resurser för strandnära oljebekämpning.

SSRS nämns, men utredningen utvecklar inte närmare den mycket viktiga roll som SSRS har. I nuläget utför SSRS ca 70 % av alla sjöräddningsinsatser. SSRS täcker upp stora delar av kusten och de stora sjöarna där det saknas statliga resurser inom rimliga insatstider. Vilka eventuella konsekvenser det skulle bli vid ett förändrat huvudmannaskap berörs inte i utredningen. Det bör allmänt understrykas att frivilliga organisationer är av stor betydelse i strukturer för hantering av olyckor och samhällets krishantering.

¹ Uppgifter från ITOPF och EU-projektet BRISK

I detta ärende har överdirektören Nils Svartz beslutat. Hans Ekäsen har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Kjell Wahlbeck, chefsjuristen Key Hedström och senior rådgivaren Lennart Olofsson deltagit.

Nils Svartz

Hans Ekäsen